

Concertul pentru vioară și orchestră (pe care sunt incapabil să-mi amintesc când l-am auzit prima oară, dar era desigur în adolescență: îmi dădeam foarte bine seama de calitatea „adolescentină” a emoțiilor). Uluit de **Concerto pentru vioară și orchestră în si bemol** al lui J. M. Leclair, în primă audiție. Nu știam nici măcar numele acestui compozitor francez, al cărui Concert nu șovăiesc să-l așez alături de cele mai bune bucăți ale lui Vivaldi.⁸

Însemnările din **Jurnal** sunt ale unui meloman erudit. Recunoaște însă, în mod franc, atunci când nu e informat. E sigur pe cunoștințele sale muzicale, pe care le prezintă cu dezinvoltură.

După mai bine de un an, la **6 decembrie 1946**, revine la Conservator și constată cu încântare că a avut dreptate: J. M. Leclair e un compozitor valoros...

Dintre compatrioții noștri (aflați, vai! în exil) ne „întâlnim” cu Dinu Lipatti, George Enescu și Ionel Perlea.

„Astă seară, recital Chopin cu Dinu Lipatti la Champs Elysées. Finalul din **Sonata Op. 58 în si minor** mi-a amintit brusc anii 1922-'23, când descifram melodia aceasta obsedantă și o fluieram apoi colegilor de liceu în recreații.”⁹

Invitat de Maruca – discută cu aceasta câteva ore despre Nae Ionescu. La plecare îl întâlnește pe Mastru, care i se pare obosit, slăbit, gârbov.

Peste câteva zile – o nouă vizită la Enescu acasă.

Din câteva fraze aflăm câteva frânturi din viața unui geniu, în anii de după al doilea război mondial:

„30 noiembrie 1947,

La George Enescu la masă. Mastrul pare mai puțin obosit și mai puțin cocârjat ca data trecută.

Conversație oarecum în timpul prânzului. Apoi, la cafea, în salonul încă înghețat (aprinsesem eu focul, când venisem), cu picioarele întinse pe un scăunel, cu Mutzi în brațe, își îngăduie câteva calambururi și glume.

Cred că Mastrul, ca și Maruca, este destul de cumpătat. Și cu toate acestea cutreieră Franța dând concerte, în fiecare zi, doarme numai patru ore pe noapte și scrie tot timpul.”¹⁰

Înduioșător tablou!

Eliade se bucură de popularitatea – în America – a dirijorului Ionel Perlea. Memorialistica reține, la **21 aprilie 1965**, fulminantul succes al spectacolului de operă **Lucreția Borgia** de Donizetti, care avusese loc cu o seară în urmă la Carnegie Hall.

„Debutul american al sopranei Monserrat Caballé – senzațional. Este o femeie tânără, frumoasă, dar destul de corpolentă. Și atunci, cu un instinct fără egal, ea se leagănă, ca și cum ar copia anumite poziții de pe vasele grecești. N-au fost aplauze, ci ovații, care au durat cinci sau șase minute.

Ionel este adus pe podium la brațul asistentului. El dirijează așezat pe scaun. Dar dirijează „dumnezeiește”, cum spunea un necunoscut într-o lojă vecină. Are, în fine, această satisfacție: un triumf la Carnegie Hall, după accidentul cardiac de-acum opt ani, care l-a lăsat pe jumătate paralizat.

Astăzi, citim toate zierele pe care am putut să le cumpărăm la chioșcul din cartier. Cronici entuziaste.”¹¹

În 1957, Ionel Perlea avusese un atac cerebral combinat cu unul cardiac, rămânând parțial paralizat. Dând dovadă de o voință supraomenească a exersat continuându-și cu brio activitatea – fiind angajat la Metropolitan Opera din New York.

Eliade, care îi era prieten și cumnat, l-a convins, cu un an înainte de a muri, să-și revadă țara. În România i s-a făcut o primire triumfală. Despre toate acestea aflăm dintr-o scrisoare adresată lui Constantin Noica, la **7 august 1970**: „I-am citit Lizettei fragmentul despre Ionel Perlea și importanța vizitei lui în țară. Află că eu l-am îndemnat. Știam că nu mai avea mult de trăit. Călătoria în țară a fost apoteoza carierei lui

de dirijor invalid, iar reacția publicului i-a prelungit viața cu un an.”¹²

Profesor de istoria religiilor la Chicago, eroul nostru își petrecea vacanțele la Paris. Cei mai buni prieteni erau Virgil Ierunca și soția sa, Monica Lovinescu. În apartamentul acestora răsfoiește cărți și reviste românești și se bucură ca un copil de muzica populară și clasică din faimoasa colecție de discuri a gazdelor. La **3 octombrie 1970** e entuziasmat de un cântec de nuntă din Maramureș, de **Spitalul amorului** cu Maria Tănase și de un bocet din fluier. O adevărată surpriză a fost **Ștefan Vodă** al lui Harry Brauner.

Ca spectator de operă, Eliade face succinte însemnări despre montare, interpreți, decor.

Într-o reprezentație excepțională, deși recunoaște că regia și interpretarea sunt excepționale, nu poate trece cu vederea un obicei încetățenit în lumea muzicală. Cunoscător perfect al tuturor ariilor, atunci când remarcă o „intervenție” străină textului, o semnală, reproducând replicile buclucașe.

„Veneția, 20 august 1962

Am văzut **Othello** de Verdi la Cortile di Palazzo Ducale. Impresie extraordinară. Începutul primului act și sfârșitul celui de-al treilea (sosirea demnitarilor din Veneția) au fost prezentate cu atâta fast, încât publicul a izbucnit în aplauze. Dmitri Ustinov în Othello și Tito Gobbi în rolul lui Iago, admirabili.

Și câteva stupidități inexplicabile; se datorează ele numai libretistului?”¹³

Nu mai transcriu **stupiditățile**. Prefer să reproduc considerentele privitoare la un compozitor celebru – având caracter generalizator:

„10 decembrie 1961

La Rockefeller Chapel, **Oratorio de Crăciun** de Bach. Dacă aș fi înțeles «lecția» dată de muzică cu treizeci-patruzeci de ani în urmă... Muzica clasică nu descrie evenimentele; ea nici măcar nu le redă «atmosfera». Nimic tragic, patetic, nici măcar dramatic în melodiile ce însoțesc vorbele de foc ale profeților și evangheliștilor. Se produc miracole, tragedii, dar muzica lui Bach se desfășoară în conformitate cu propriul ei univers, care nu are nimic comun cu universul epic, religios sau moral al «subiectului». Muzica lui Bach este perfect liberă. Începând cu romantismul, muzica se ocupă de «culoarea locală», de «autenticitatea» psihologică și istorică.”¹⁴

Orice e în legătură cu muzica îl interesează. Prezent, în **august 1973** la Turku (participant la un congres de istorie a religiilor), vizitează **Muzeul Sibelius** din Finlanda.

Atent la organizare și la exponate, își expune punctul de vedere privitor la ce ar trebui să afle cel ce calcă pragul unui asemenea lăcaș de cultură.

„Priveam pălăria și bastonul Mastrului expuse într-o vitrină (cu respectul pentru obiectele devenite istorice, dar mi se pare și cu oarecare umor), când încep să se audă primele măsuri din **Simfonia a III-a**. Căci muzeul este totodată o sală de concert. Din bogata discotecă, vizitatorii pot alege orice operă a lui Sibelius. Ne așezăm în fotolii și ascultăm, reculeși. Dar timpul trece și sunt atâtea relicve și piese istorice de văzut... Iată aici selecția din țigările favorite ale maestrului. Iată fotografia (în loc de cinst, Sibelius primind, la Yale University, titlul de Doctor Honoris Causa) și cărțile scrise de el... În sfârșit, vitrinele cu manuscrise, mai ales pagini din cele dintâi compoziții. F. le cercetează îndelung, cu delectare și totodată melancolic, aproape frustrat.

Ar fi vrut să știe de ce n-a compus Sibelius în ultimii 20 de ani de viață. De ce n-a scris mult așteptata **Simfonia a VIII-a**? Bătrânețe? Învățase prea mult? Sau timiditate față de capodopera pe care o plănuise în gând, dar pe care nu se încumeta s-o realizeze? Problema îl fascinează.

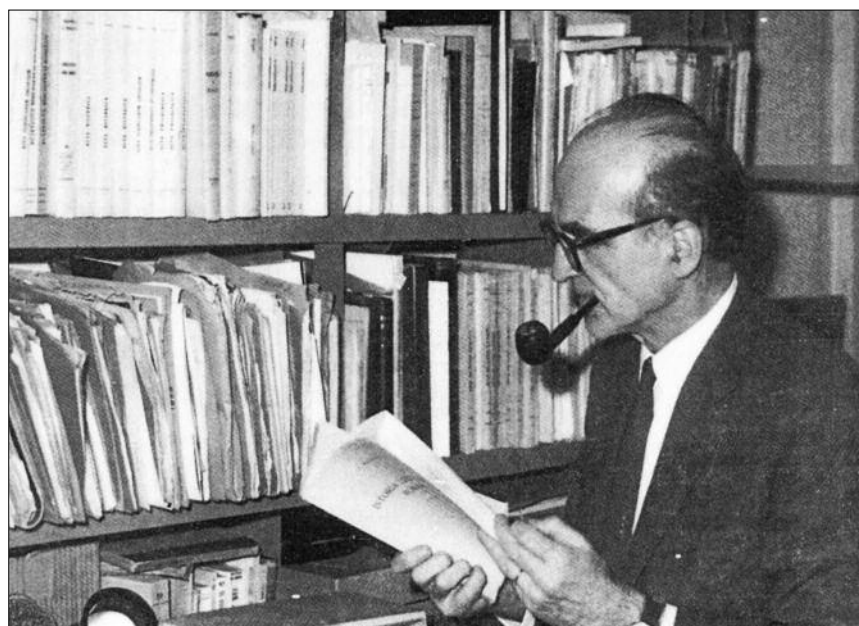
A descifra originea și motivele sterilității unui artist de geniu, i se părea tot atât de pasionant ca și hermeneutica creativității lui.”¹⁵

Altă dată e vizitat de un cronicar muzical, Sergeant, traducător în engleză a unui imens manuscris de două mii de pagini: **Bhagavad-Gita**. „Transliterația, traducerea fiecărui cuvânt în parte, analiza gramaticală a fiecărui vers, traducerea literară, comentarii. Nu cred că s-a mai încercat vreodată o asemenea ediție.”¹⁶

Având o altă specialitate – **muzicologia** – a învățat singur sanscrita. Venise la Facultatea de Teologie a Universității din Chicago ca să-l caute pe Van Buitenen – traducătorul integral al **Mahabharatei**.

În **13 iunie 1966**, la Universitatea din Yale, în fața a zece mii de studenți a avut loc un ceremonial extraordinar: Mircea Eliade a fost distins cu titlul de Doctor honoris causa. Alături de sărbătorit a urcat pe podium să primească înalta distincție și Leonard Bernstein, celebrul pianist, compozitor și dirijor american.

Peste aproape zece ani, la **14 februarie 1976**, eroul nostru va primi aceleași onoruri din partea Sorbonei, alături de fostul elev al lui Enescu.

„Foarte emoționantă ceremonia din amfiteatrul Richelieu. **Corul și orchestra** de studenți, de o sobră și totuși originală eleganță, în stânga estradei în mijlocul căreia se afla rectorul Alphonse Dupront, înconjurat de noi, cei cinci proaspeți doctori *honoris causa* și cei cinci profesori, **Menuhin** și Heath, fostul premier al Marii Britanii. Cunosându-i-se *son violon d'Ingres*, a fost invitat să dirijeze **Alleluiah**.”¹⁷

Cum să nu-ți vină în minte celebrul vers al lui Verlaine:

De la musique avant toute chose (la propriu și la figurat)?

Note:

1 Mircea Eliade, **Fragment autobiografic**, în *Caete de dor*, nr. 7, 1953, reprodus în **Memorii**, ed. a II-a, Ed. Humanitas, 1997, p. 528.

2 **Memorii**, op. cit., p. 75.

3 **Universul literar**, nr. 40, 3 oct. 1924.

4 Mircea Eliade, **Romanul adolescentului miop**, Ed. Minerva, 1983, p. 110.

5 Mircea Eliade, **Jurnal**, vol. I, Ed. a II-a, Ed. Humanitas, 2003, p. 358.

6 **Memorii**, op. cit., p. 281.

7 Am reprodus în întregime textul conferinței **Magia și originile muzicii**, în *Poesis*, 1990, aprilie-mai, nr. 4-5, p. 9.

8 **Jurnal**, vol. I, op. cit. p. 63.

9 Ibidem, p. 131.

10 Ibidem, p. 133.

11 Ibidem, p. 543.

12 Mircea Eliade, **Europa, Asia, America**, vol. II, Ed. Humanitas, 2004, p. 367.

13 **Jurnal**, vol. I, op. cit., pp. 445-446.

14 Ibidem, pp. 422-423.

15 **Jurnal**, vol. II, op. cit., p. 123.

16 Ibidem, p. 110.

17 Ibidem, p. 224.

Însemnările din Jurnal sunt ale unui meloman erudit. Recunoaște însă, în mod franc, atunci când nu e informat. E sigur pe cunoștințele sale muzicale, pe care le prezintă cu dezinvoltură.

La Rockefeller Chapel, Oratorio de Crăciun de Bach. Dacă aș fi înțeles «lecția» dată de muzică cu treizeci-patruzeci de ani în urmă...

Aurel Sibiceanu

Pe când era la „Europa liberă”, către Cornel Chiriac au pornit mii de scrisori, semnate de oameni de toate vârstele, scrisori impresionante, adevărate chipuri ale speranței și disperării.

Glorioșii ani ai ratării

„Poți să crezi că sunt un visător
Dar nu sunt doar eu singur”

(John Lennon)

Pe 5 martie a.c. am fost invitat la Club A București, cu prilejul comemorării lui Cornel Chiriac, jurnalist român, realizator de emisiuni radio, producător de formații muzicale, publicist și toboșar de jazz, asasinat prin înjunghiere, în noaptea de 4 martie 1975, într-o parcare din München. Organizarea evenimentului a fost asigurată impecabil de „Fan Club – Cornel Chiriac”, din București, condus de neobositul Radu Nicolescu, bine cunoscut în lumea radio și în cea muzicală, cel care a marcat pentru publicul bucureștean și evenimentul piteștean, prilejuit de atribuirea numelui celui care a fost Cornel Chiriac unei străzi din urbe. Se cade, pentru mai tinerii cititori, să-i facem o scurtă prezentare a celui pomenit...

Născut în Basarabia, în 1941, Cornel Chiriac ajunge împreună cu familia, ca refugiați, în Regat, la Pitești, unde face școala generală, liceul și primii ani de facultate. Debutează la „Radio România”, în 1963, cu emisiunea „Jazz Magazin”, iar din 1967 realizează cea mai populară emisiune de muzică – „Metronom”. În colaborare cu Geo Limbășanu, prezenta ascultătorilor informații la zi din sfera genurilor pop, rock sau jazz. Au fost difuzate melodii ale unor formații ori interpreți precum Beatles, Cream, Jimi Hendrix, Bob Dylan sau Joan Baez. Uneori se întâmpla ca anumite albume să fie

Cornel Chiriac

reînceput să ascult înregistrările emisiunilor lui Chiriac, pe benzi de magnetofon. Asta se petrecea fie la poetul Nicolae Coman, la Budeasa, fie la muzicianul Viorel Covaci, fie la Gigi Erbașu, un eminent inginer care ne uimise cu miile de ore de muzică și emisiuni înregistrate. Despre influența lui Chiriac și despre geniul său de realizator de emisiuni muzicale am discutat adesea, după 1976, cu scriitorul Virgil Diaconu și criticul Marian Barbu, în apartamentul de pustnic modern, al primului, situat în cartierul Trivale, unde și ascultam muzică bună, ori ne înregistram dialogurile culturale, realizând un fel de samizdat audio. Cornel Chiriac exercita asupra ascultătorilor o fascinație greu de descris. Dar, mai bine să-l lăsăm pe muzicianul și redactorul de radio Alex Vasiliu, să-l descrie: „O incredibilă putere de muncă, cultură muzicală, gustul infailibil, deschiderea spirituală spre orice experiment viabil, cunoașterea subtilităților limbii engleze literare din care traducea sute de texte ale pieselor de rock și rock progresiv, misiunea firesc asumată de a face cultură la radio, dar nu cu ifose, ci cu o naturalețe, cu o pasiune și o căldură a comunicativității ce au rămas de neuitat sunt calitățile ce i-au adus lui Cornel Chiriac o imensă popularitate în România, și în multe țări europene. Tinerii italieni, olandezi, suedezi, ruși, bulgari îi ascultau emisiunile, deși nu înțelegeau ce spune. Intonația, pronunția impecabilă a numelor, firescul vorbirii, îi cucureau pe toți. „Metronomul” era ascultat până și la Irkuțk, în Siberia, spun astăzi oamenii care l-au auzit pe Cornel Chiriac.”

Pe când era la „Europa liberă”, către Cornel Chiriac au pornit mii de scrisori, semnate de oameni de toate vârstele, scrisori impresionante, adevărate chipuri ale speranței și disperării. Tinerii, mai ales, trădează, prin modul în care expun situația din țară, o maturitate aproape anormală. Câte vor fi ajuns, numai Dumnezeu știe... Câteva, oprite de Securitate și aflate în arhivele acesteia, preluate de C.N.S.A.S., au fost citite și depun mărturie că sunt de o frumusețe paralizantă, chiar înfricoșătoare, dacă punem la socoteală că lumea de azi are toate „șansele” să ajungă iar într-un timp crezut a fi revoluț... Multor tineri și nu numai, din epocă, care au încercat să ia legătura cu Chiriac, sau au fost denunțați că-i ascultă emisiunile, Securitatea le-a deschis dosare de urmărire, i-a anchetat, i-a pedepsit, într-un fel sau altul. Unul dintre aceștia a fost chiar liderul „Fan – Clubului Cornel Chiriac”, dl. Radu Nicolescu. Domnia sa a citit publicului câteva pagini din dosarul său de urmărire, în care era prezentată judecarea sa publică, în fața tuturor studenților și cadrelor didactice din „Academia de Studii Economice. În completare, și colegul Ion Toma Ionescu a prezentat pagini din „Dosarul Albaștrii”, în care Securitatea le imputa celor implicați că au relații cu Chiriac.

Am fost invitat să vorbesc și am început prin a expune un nou demers, pe tema Cornel Chiriac, făcut (tot) de Jean Dumitrașcu, care m-a și împuternicit să-l reprezint în cadrul fan-clubului și să solicit, în numele său, susținerea acestuia pentru propunerea sa către Consiliul local Pitești - aceea de a i se acorda lui Cornel Chiriac, post-mortem, titlul de „Cetățean de onoare.” Prietenii bucureșteni și din toată țara, într-oalaltă cu membrii „Fan – clubului Cornel Chiriac” consideră că Piteștii sunt îndreptățiți să-și

recupereze valorile și îi vor sprijini cu tot sufletul. Demersul lui Jean Dumitrașcu a fost remarcat și de invitatul special, Dl. Liviu Tofan, mulți ani redactor la „Europa liberă”, apoi șef al Serviciului de știri și mai târziu director adjunct, azi director al „Institutului Român de Istorie Recentă”, care și s-a declarat susținător al lui.

Acum să tragem o „fugă” în urmă cu 24 de ani. Vă vine să credeți, ori nu, în Decembrie 1989, când totul era tulbure și nesigur, Gabriel Cazan, azi membru al Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor din România, a înființat primul „Club de audiție muzicală - Cornel Chiriac”, pe care în anul următor l-a și înregistrat la Judecătoria. M-a mișcat recunoștința arătată, de mai tânărul meu prieten, „Vocii care nu ducea Dincolo”; a fost pentru mine încă o dovadă a modului subtil în care lucrează marile spirite...

Deși plecat din lumea asta, pe care a vrut-o mai bună, Cornel Chiriac încă mai are neprieteni și de acest lucru am fost încredințat acum trei ani. Un colonel de Securitate își lansa o carte, la Biblioteca Județeană – „Dincolo de aparențe – o viață pe malul celălalt”, de col® Ion Pavel. Ceva îmi spunea că fostele cadre ale Inspectoratului de Securitate Pitești vor fi prezente „în păr” ! Așa a și fost ! Printre prezentatorii cărții s-a numărat și fostul șef al Contraspoionajului românesc, de dinainte de 1989 – Col ® Filip Teodorescu, cel care la procesul televizat al „Lotului Timișoara”, ținut în primele luni ale lui 1990, s-a jucat din vorbe cu completul de judecată, atrăgându-și simpatia publicului. La final, colegul Marin Ioniță l-a întrebat pe colonel: „Dle colonel, care-i adevărul despre moartea piteșteanului nostru, a lui Cornel Chiriac ?” Fără a-și pierde cumpătul vreo secundă, colonelul a dat același răspuns, pe care Securitatea l-a fabricat în 1975, după asasinarea lui Chiriac, ca să iasă basma curată. Nu pomenesc răspunsul aici răspunsul colonelului, că este cunoscut și e urât, dar faptul că nu a găsit măcar o eschivă elegantă, pentru mine a fost grăitor – pentru cât le-a dat de furcă, securiștii nici azi nu l-au iertat pe Cornel Chiriac și îi refuză dreptul de a deveni simbol al unui mod de a fi liber, universal. Că este așa, că Securitatea a vrut să lucreze și asupra posterității lui Chiriac, o spun și descoperirile făcute acum un an, de **Doamna Dr. Cristina Anisescu, cercetător la CNSAS. Domnia Sa a descoperit un document (ni l-a și arătat, în cadrul „Fan-clubului C.C.”) din care reiese că, la un moment dat, numele de cod al lui Cornel Chiriac a fost schimbat în „Cornel Udrescu”. „Această manoperă a Securității este foarte dubioasă, a spus Dna Anisescu, este ticălos de insinuantă și îi poate deruta pe cei ce au acces la ceea ce se păstrează în arhive din dosarul de urmărire a lui Cornel Chiriac, știut fiind faptul că unul dintre bunii prieteni ai omului de radio, fost coleg de liceu cu acesta și care a scris o carte despre Chiriac, „METRONOM O emisiune de Cornel Chiriac”, apărută în două ediții, se numește... Udrescu, Mircea Udrescu...”**

Curând, pe 9 mai, Cornel Chiriac ar fi împlinit 73 de ani. Mulți, din urbea noastră, din țară, din lume, am rezistat și am trecut deșertul pentru că el a fost, a fost chiar și când nu a mai fost. Voi încheia, patetic, zice-vor unii, citându-l pe un foarte bun prieten: „Să refuzăm cu toată ființa o „România piteștizată” (Paul Goma), una care se lasă reeducată prin uitare.”

prezentate publicului la doar două-trei zile de la apariția lor în Statele Unite.” (Camil Petrescu Jr.) Într-o seară a anului 1969, bucuria ascultătorilor ia sfârșit, când Cornel, înșelând cenzorul, a difuzat melodia The Beatles-ilor “Back in the USSR” – Înapoi în URSS. Opreliștile pe care le întâmpină din partea politrucilor se îndesesc și Cornel Chiriac reușește să fugă din țară. În vara aceluiași an reia, la „Radio Europa liberă”, emisiunile pe care le consacrase la „Radio România” - „Metronom”-ul, „Jazz magazin” - și inaugurează o a treia emisiune - „Jazz à la quarte”. Peste ceva vreme, avea să mai modereze încă patru emisiuni de rock, pe lângă programele amintite (325 de minute săptămânal). Am început să-i ascult emisiunile de pe la 13 ani, când tata era plecat de acasă, și era mai mult plecat la lucru, cu săptămâna, pe te miri unde, să ne aducă o pâine. Din 1970 nu am mai avut posibilitatea să-i ascult emisiunile, abia din 1972 mi s-a oferit iar acest privilegiu, grație bunului prieten al lui Cornel, Tedi Georgescu. Din 5 martie 1975 s-a așternut tăcerea. Din 1978 am

marea grabă

și demonii mănincă la fast-food.
desigur, la fel ca noi, sînt niște demoni grăbiți
care vor sfîrși rău
înainte să pună în aplicare sfîrșitul nostru.
dumnezeu de la omucideri
e același cu dumnezeul de la neonatologie.

aș vrea să apuc să scriu un poem
despre talentații la secere
și talentații la ciocan de pretutindeni
de-aia intru-ies de la fast-food.

în timp ce tu ții una și bună:
vom ajunge în colecțiile la borcan
de la *mina minovici*.
(scoate-ți dracu prostia asta din cap!)
dumnezeu de la neonatologie
e același cu dumnezeul de la omucideri.

ne grăbim, nu există scăpare.

la (re)belle epoque

mergem numai la filme proaste
care ne trezesc la viață.
mergem noi să nu ni le aducă
ei acasă la prima oră a dimineții
și la ce oră vor mușchii lor.

în rest, așteptăm *cohors I antiochensium*,
un fel de detașament-dilibau al romei.
așteptăm să facă ce s-a promis
la televizor.

în acest timp, doamnele scot la plimbare
tigrii și leoparzii din garderobe
sau depun cereri pentru
plimbări la șosea cu ambulanța
ori la iarbă verde cu dricul.

viața orașului *caracal*
e o piesă de *eugen ionesco*.

ciroză

de cînd berea s-a scumpit
a murit și *berilă*. n-am mai auzit
nimic despre el, șirul medaliilor
s-a oprit aici.

producătorii spun: nu-i nimic,
românia are 22 milioane de berilă
guri & vezici.
asta l-ar minia pe *preafericitul*
cărui la adunare îi ies mai puține suflete.

celor „22” nu le pasă,
se adună la un loc și petrec,
nu se mai trezesc din viață. karme, spun ei.
deși duhovnicul le spune
să vedeți ce somn v-așteaptă.

ace de unică folosință

băieții de la bloc îl citeau
pe aleksandr blok.
studiau *botanica*,
o împărțeau în gaje.

iarbă marca whitman, spun ei.
n-am încredere în trifoiul cu patru foi.
pe unii,
înțepăturile îi fac fericiti
(tot ei sînt și țeparii)

motani și pisoance
la un loc
citind aleksandr blok.
împărțind între ei fițuici cu vise.

closed

era acolo un paznic de noapte.
iar ziua, un paznic orb
se pripea la soare
ca o larvă.

aflase din om în om că
lumina ucide
dar tot din om în om
se clădește neantul.

repetă mereu:
soare de la gura peșterii,
n-am încredere în tine.
apoi se întorcea spre *oaleșiulcele* la un loc,
supermarket sub iarba verde și grasă de acasă
dumnezeu a luat cheia și a plecat.

noi mai zăbovim
ne ascundem după morții adevărați
ne prefacem că
noi glumim
ei, nu.

dumnezeu cînd se supără
se supără pe toată lumea.

dinainte și după pericle

nu e de mirare că într-un an cu o recoltă bogată
de măslină,
îmi scrie dimitros,
un milion de români din spania și italia
ar fi gata să treacă mediterana
să dea lovitura de grație obosiților eleni.

vechii perși n-ar ridica un deget
sînt atît de vechi încît se pune problema
existenței lor.
dar românii, urmași ai glorioasei rome,
sînt un popor viu și plimbăreț.

frate dimitros, ai mare dreptate.
la ora care-ți scriu, guvernul elen a căzut
și drahma s-a prăbușit.
un milion de români din spania și italia
sînt în drum spre atena.

dar înțeleg că
recolta bogată de măslină nu se știe
în ce an va veni.

adio, karme! (1)

vocea aia ne-a dat speranțe inutile,
de murit tot n-am murit.

adio, karme! (2)

am primit asigurări de la
casa de *neprevederi* sociale
că totul va fi în regulă.
poți să mergi liniștit acasă.

m-am întors neliniștit în locul numit *acasă*.
udam niște arbuști uscați în grădina
mă pomeneam întrebînd: probleme,
străbunicule?
ăla murise în 1936. așteptam un răspuns.
îmi pierd calmul?

cică, să nu-mi cheltuiesc speranța
să nu-mi sun prietenii
mi-au spus tot la *neprevederi* sociale.
moartea vine murind.

adio, karme! (3)

salvează-ți mîinile,
nu te baza pe vocea ta umană.
salvează-ți mîinile
ca să scrii toate acestea în cenușe.

eu îmi pun bandajele și scriu.
nu vede nimeni ce se petrece
sub fașele albe de mătase.
salvez, nu mutilez.

la zeițe

astă seară, dragule, vor da
drumul la calorifere. dar fii atent,
prindeți bine cătușa de țevă
piciorul cu lanț de-un element.

verifică pînza de păianjen
la care e ancorat patul
și de la cîte grade minus
scade pofta de viață.

întunericul din capul tău
trebuie să stea treaz
gîndește-te la amicii sau la *zeițele* tale.
pe vremuri ne întîlneam la *minerva*
la o bere

sau la *moldova*.
acum *minerva* nu mai există
iar din *moldova* a răsărit un mall.

out

trupe rock ambulante steaguri secuiești
capete tamponate,
palinkă-nirvana.
ai auzit de frații karamazov?
rockerii ăia? cu chitarele agățate la spate
par niște lăcuste țopăind
prin cenușa armaghedonului.

nu există rock static
doar rock end roll
a spus-o galileo gallilei
primul neastîmpărat al universului.
atunci și acum
căutarea de freelove și freelifelife continuă.

cei care poartă blugi prespălați
protestează împotriva creierelor spălate.

viață pe alte planete și în românia

au ăia niște topitorii, combinate siderurgice,
mamă, mamă!
stau cu capul pe munți de cărbuni.
muncesc non stop.
e mai rău ca în rusia sau în china,
e coreea, e infern, ce mai!

încerc să înțeleg ce este *republica*.
mi s-a spus: o uzină înfloritoare.
acum, e pe butuci.
nu-ți mai bate capul.

e loc destul pe alte planete
dar mări și oceane găsești doar aici
chiar dacă marea e o sumă de rîuri murdare,
de pești orfani.
noroc că petrolul e ceva necesar.

cînd m-am întors acasă
m-au pus paznic la livada cu pădăii.
mi-au spus: lasă,
ești în țara trenurilor care merg
cu frîna trasă.

maratonistul vs. subviețuitorul

grecia, de peste tot
primești bip-uri
(declarații de dragoste, încurajări, urări)
dar bancomatele le resping pe toate.

unii speră în reînvierea
elenismului primar
după ce au făcut din platon
un fel de marx al lor.

dar maratonistul grec al anului 2010
aleargă de la atena la bruxelles
ca să spună:
adios!

grecia, eu, *subviețuitorul*
sînt gata să te adopt,
să intrăm împreună în insolvență.
cred că așa ar fi drept.

drumurile lui harap alb

după ce m-am săturat de zăpezi,
în locul acesta nici nu pot fi evitate,
speram să ajung și la
praful de cărbune.
și am ajuns.

orașele disperării *lupeni, uricani, petrila*
n-au fost niciodată orașe de trei stele,
de trei meteoriți au fost cîndva.

acum sînt
orașe cu bulină roșie
de pe care secerea și ciocanul a dispărut.

alții le consideră perlele din
valea plîngerii.
ion barbu slefuiește una dintre ele.

celor „22”
nu le pasă,

se adună la un
loc și petrec,

nu se mai
trezesc din viață.
karme, spun ei.

deși duhovnicul
le spune

să vedeți ce
somm v-așteaptă.

Gregory Nunzio Corso

Gregory Nunzio Corso (26.03.1930 – 17.01.2001), a fost un poet american, și unul dintre membrii marcanți ai generației "Beat". Chiar dacă era cel mai tânăr beatnik, Corso a publicat printre primii din generația sa, atrăgând atenția criticilor și poezilor americani încă de la primele texte. În poeziile sale, Corso ironizează politica vremii, dă frâu liber umorului său cinic, marcându-și textele cu sintagme ciudate, creând un spectru imagistic complex, conform generației din care

face parte. Studiind fenomenul beat și mai presus, traducere și interpretările sale, am descoperit că în limba română, Corso a fost tradus foarte puțin, doar în câteva antologii din anii 70. Textele de față reprezintă o încercare de transpunere proaspătă a câtorva poeme ale lui Gregory Corso, privite prin lupa anilor 2000+.

Traducere și prezentare de
VLAD A. GHEORGHIU

Mandat pe treptele unui Harlem din Puerto Rico

Există un adevăr ce limitează omul,
Un adevăr ce îl împiedică să meargă mai departe
Lumea se schimbă
Și ea știe că se schimbă
Tulburătoare este durerea zilei
Bătrânii au privirea înspăimântată de moarte,
Tinerii își înțeleg greșit soarta din acea privire.
Ăsta e adevărul
Dar nu totul e adevărat.

Viața are un sens
pe care nu îl știu
Chiar și atunci când am crezut că totul e fără sens
Am sperat, m-am rugat și i-am căutat un sens
Ea nu a fost niciodată un poem vesel;
Erau taxe de plătit,
Invocarea morții și a lui Dumnezeu -
Aveam o pornire animalică să le abordez,
Moartea s-a dovedit fără de sens înafara vieții.
Da, lumea se schimbă
Dar moartea rămâne aceeași
Îl smulge pe om afară din viață
Ăsta e singurul răspuns pe care îl știe,
Și deobicei e o afacere tristă
Moartea.

Aveam inocență, aveam seriozitate
Aveam umor care să mă salveze de filozofia minoră
Sunt în măsură să-mi contrazic convingerile
Sunt capabil, sunt capabil
Pentru că vreau să știu sensul la toate
Și totuși, vreau să stau ca un rănit
Și să privesc, gemând: Oh ce responsabilitate
Am pus pe tine Gregory
Moartea și pe Dumnezeu
Greu... greu... e greu.

Am învățat că viața nu e vis,
Am învățat adevărul contrafăcut.
Omul nu este Dumnezeu
Viața e un secol
Moartea, o secundă.

Am 25 de ani

Cu o dragoste nebună pentru Shelley
Chatterton, Rimbaud
strigătul nevoiaș al gurii mele
a mers de la ureche la alta spunând:
ÎI URĂSC PE VECHII POETI!
în special pe vechii poeți care se retrag
pe cei care consultă alți vechi poeți,
pe cei care își strigă tinerețea în șoaptă
zicând: "am făcut toate acestea atunci
dar astea au fost atunci
au fost atunci"
Oh, aș liniști bătrânii spunându-le:
-Eu sunt prietenul tău,
ceea ce ai fost tu odată,
prin mine vei fi din nou ceea ce ai fost.
Apoi, noaptea, în intimitatea casei lor,
le-aș rupe limbile pline de scuze
și le-aș fura toate
poemele.

Am avut un manuscris al lui Shelley

Măinile mele au amorțit în fața frumuseții
s-au chircit de parcă au intrat în moarte.

Atingerea mea a fost suverană pe
paginile fragile bronzate cu cerneală.

Repede,
ochii mei s-au mișcat repede
au umblat după miros, după praf, după dantelă
după părul uscat.

Aș fi îmbrățișat pagina
deja simțind mirosul faptei mele netrebnice!
Mi-am stors visele de toate dovezile,
dar la ce bun să-mi păstrez triumful doar pentru mine?

De multe ori, în unele abrupte cărți vechi,
mă regăsesc încurcat între
merele leopardului
ciupercile cu pielea arsă
și legăturile mele intime cu zimții coniferelor
și atunci uit limita vârstei mele
și mă trezesc vărsând un ulcior cu lapte
clandestin peste hârtia muribundă.

Aproape toată mizeria

Am alergat șase etaje
către mica mea cameră mobilată
am deschis geamul
și am început să arunc
tot ce e mai important în viață .

Primul care a plecat a fost adevărul
țipând ca un trădător:
"Te rog, nu! Voi spune lucruri odioase despre
tine!"
"Ei da! Nu am nimic de ascuns!"
Pleacă!
Apoi a venit rândul lui Dumnezeu,
încruntându-se și scâncind de uimire:
"Nu e vina mea! Eu nu sunt cauza a nimic!"
PLEACĂ!
Apoi dragostea, încercând să mă mituiească:
"Nu vei cunoaște niciodată impotența! Toate
fetele de pe coperta VOGUE vor fi ale tale!"
i-am împins curul gras pe geam strigând:
"Mereu m-ai dezamăgit!"
Am ales credința, speranța și caritatea
toate trei agățându-le împreună:
"Fără noi, ai să mori!"
"Cu voi, mai degrabă, înebunesc!"
PLECAȚI!

Frumusețea... da, frumusețea,
când o conduceam spre geam,
i-am spus: " Pe tine te-am iubit cel mai
mult în viață... dar tu ești o criminală;
Frumusețea ucide!"
nu am vrut să o scap, dar
am fugit în jos pe scări și
am prins-o la timp
"Mi-ai salvat viața!"- îmi spunea
plângând,
am pus-o jos și i-am spus:
"Pleacă!"

Am urcat toate cele șase etaje
înapoi
m-am dus către bani dar
nu mai erau bani de aruncat.
Singurul lucru rămas în cameră era moartea
ascunzându-se după chiuveta din bucătărie
"Nu sunt reală!"- îmi spunea,
"Sunt doar un zvon răspândit de viață!"
Râzând am aruncat-o pe geam cu tot cu
chiuveta de la bucătărie și dintr-odată am
realizat că doar umorul a rămas în cameră –
m-am uitat la el și tot ce am putut face
a fost să spun
"Afară pe fereastră cu fereastra!"

**Frumusețea...
da, frumusețea,**

**când o
conduceam spre
geam,**

**i-am spus: " Pe
tine te-am iubit
cel mai**

**mult în viață...
dar tu ești o
criminală;**

**Frumusețea
ucide!"**

**nu am vrut să o
scap, dar**

**am fugit în jos
pe scări și**

**am prins-o la
timp**

**"Mi-ai salvat
viața!"- îmi
spunea**

plângând,

**am pus-o jos și
i-am spus:**

"Pleacă!"

Vasile Rodian

Focul viu

Ciorchinii bogați în broderiile Clodiei
din care ciugulește o pasăre

sânii se ridicară, un extaz –
nu vindecarea trecută prezentă

Catul poetul pasiv la steagurile
la carele pline pe drumul
Capitolului

el numără veniții pentru inima
iubitei
uiuuuu! fir-ar să fie

și tot numără:
cam câți indivizi are Senatul pe la
noi!

Zona dinspre altare

Cu însoțitorul Lisandros
atătea focuri
îndemnul preoților către corăbii
Homer
o Elenă cu podoabele ei
bărbații
ceasul alb de prin turnuri
însoțitorul cu o tijă de măr în jurul
ulciorului

la câte-o oprire era întrebat
dacă s-a terminat cu betegiile prin
lume

el în lumina închisă
mașinăria la care trage omul.

Călătoria inițiatică

Volumul de debut al Veronicăi Teodorescu, PEISAJE, apărut în 1999 la Editura Atlas, condusă de Doina Uricariu, poartă pecetea unui impresionism pictural, după cum bine remarca în scurtul cuvânt înainte editorul pomenit mai sus. Nu este însă vorba despre o poezie a anotimpurilor, a modificărilor coloristice, ci mai degrabă o descriere senzitivă și sensibilă a lumii. Surprinde, fără agresivitate, tonul luminos al existenței și o transparentă repetitivitate simbolică. În volum întâlnim adesea, și acest lucru se întâmplă și în alte volume ulterioare, repetări ale unor versuri, ale unor imagini nu pentru a ne indica variante ale poemelor ci parcă pentru a accentua, ca într-un refren al unei melodii interioare.

Celelalte trei volume pe care le-am citit, cu plăcere și uneori cu nedumerire, poartă titluri simple și sugestive: **Treceri**, editura Minerva, **Nesfârșiri**, editura Du Style, și **Călători**, Editura Tracus Arte, impun o retorică a detaliului, a lumii interioare și exterioare văzută pas cu pas într-o călătorie inițiatică, liniștită și luminoasă. Veronica Teodorescu privește lumea aproape religios, ca într-o topire monahală. Această topire are o nuanță clară de neadaptare la lumea cotidiană și de retragere într-un spațiu și timp personal mobilat nu cu obiecte și forme ci mai ales cu o timidă dar voluntară însingurare.

IOAN BUDUCA

Colocviile Argeșului

Unde sunt inocenții?

Credem în inocență, deși realitatea ne contrazice mereu, și conștientizăm faptul că este o licărire *in nuce* care s-a diminuat o dată cu evoluția omenirii. Ideea a căzut în vârstele *omenimii* și s-a metamorfozat imitând parcă traseul sofisticat al transformării individului, sortit se pare fără ezitare căderii morale și etice. Poate că *trăirea* în sine este o putere absolută care, așa cum scria John Steinbeck, *corupe în mod absolut*.

Inocența reprezintă chintesența lumii, sâmburele pur al umanității, spiritul neprihănirii, începutul, copilăria eternă, primăvara fără bătrânețe a vieții *fără de moarte*, ideal/iluzie a binelui perpetuu, a perfecțiunii posibile și a prelungirii, dincolo de vârste, a zâmbetului plin de candoare al copilului etern. Sufletul curat care, așa cum frumos spun teologii, nu consimte nicicum *să se lumească*. Surâsul verdelui crud. Culoarea albă a veșmântului din povești.

Un album la temă, fermecător, original și mediativ, premiat pentru arta tipografică și pentru concepția editorială la Târgul Național al Cărții din Los Angeles/1974 (de către The American Society for the History of Culture), a fost realizat de Jordan Chimet (*Antologia inocenței*), un *antreprenor liric*, așa cum el însuși se definea, care *a pornit de la descoperirea unei idei fundamentale a omului etern și pierdută în pragul Lumii Moderne*. El a propulsat ideea purității prin texte semnificative (Apollinaire, Kipling, Renard, Shakespeare etc) și prin ilustrații sugestive din arta de impact a secolului XX (Picasso, Klee, Brauner, Matisse etc), dorind să le potențeze, punându-le în relație unele cu altele. Volumul este compozit, prezentând un program în douăsprezece capitole, unul pentru fiecare lună a anului, iar pentru fiecare este concepută, ca suport de susținere a ideii, o categorie a inocenței: jocuri de copii, fantezii ale poezilor, peisaje din natură, corpuri omenești, animale, secvențe din viața circuitului etc. Surprinzător sau nu, textele marilor scriitori combinate cu desenele renumiților artiști, *par a avea tainice corespondențe* (Raymond Cogniat, în *Le Figaro*). Dincolo însă de ideea artistică și de artă, în genere, în viața reală/adultă, ipostazele în care (re)găsim inocența de-a lungul unei existențe personale sunt minime, activările ei sunt temporare/fluctuante, uneori camuflete, răspândind parfumul prospețimii rar și doar în viața interioară. Deși ne naștem inocenți, nu (ne) putem păstra sufletul candid multă vreme, pentru că viața nu este inocentă, ea tolerează egal binele și răul, aproapele nostru ne obligă să punem la îndoială ce auzim/ce vedem/ce credem, iar armonia lumii se dovedește a fi (doar) o idee. *Nu ne putem pretinde inocenți în afară, într-o lume care nu este inocentă*, afirma Roland Reagan. Demonii lumii nu (a)dorm niciodată. Ochii inimii trebuie repede schimbați pe ochii minții. Gândurile își pierd puritatea în hățșul raționamentelor, al premeditărilor, al intențiilor. Greșelile, minciunile, egoismul, reaua intenție, ispitele, răzbunările, curiozitatea, viciile etc, apar ca niște pete pe *epiderma imaculată a copilăriei* și într-un târziu înțelegem că inocența este *ca pielea*, se asprește/se pătează/suferă modificări ireversibile, *îmbătrânește*.

Ca și în procesele metabolice, timpul (vârsta) este aparent factorul determinant, adevăratul proces de evoluție având la bază mai întâi factorii endogeni și apoi cei exogeni. Ca o similitudine, inocența se estompează din interior, nu mai are capacitate de regenerare, iar diminuarea se accelerează prin simplă expunere ontologică. Pierderea ei este, în schimb, prețul lucidității, condiția rațiunii, tributul maturității. Dacă am rămâne inocenți n-am putea înțelege lumea în care trăim, n-am putea accepta oamenii între care trăim, n-am trăi *normal*. Așadar, trăind, inocența își pierde paradigma. Sensibilă și vulnerabilă, specială și fragilă, inocența nu rezistă la proba realității. *Iarna vrajbei noastre* este fără sfârșit. Binele, frumosul, adevărul - esența lumii se disipează, se abstractizează, sacralul și profanul se amestecă, inocența rămâne adesea o nostalgie

disimulată. Un matur inocent poate fi o ipostază peiorativă - naivitate, ignoranță, lipsă de experiență. Desprinderea de inocență este, s-ar putea spune, un rău necesar. Întotdeauna însă, dacă tot este sortită pieirii, este bine să punem în locul ei (în mod corect) înțelesurile, adevărata maturitate, aventura unei maturități *creatoare*. Omul, ca și omenirea în ansamblu, pierde de fapt valorile ideale prin păcatul evoluției. Cunoașterea, pomul de aur, păcatul fără întoarcere, urmate de căderea în materie, unde binele și răul se amestecă uneori până la indistinct, nu sunt (doar) mituri, ele despart irecuperabil omul de conținutul lui (i)maculat. Un paradox al timpurilor moderne este acela că, deși suntem tot mai singuri, libertatea eului nu există. Acțiunile noastre și comportamentul, deseori și gândirea în forul ei cel mai intim, nu ne mai reprezintă (doar) pe noi. Suntem mereu noi și *ceilalți*. Chiar reflecția noastră, probitatea, integritatea, sunt afectate/influențate de societate, de ceilalți. *Sinele* este/se comportă îngreunat de/cu existența celorlalți. Hotărârile noastre de totdeauna, dorințele și libertatea se vor raporta inclusiv la ei. *Chipul de copil* (exterior și interior), expresia nevinovăției, dispăre, (*creștem* ?!) și, astfel, inocența piere pe măsură ce ne pregătim pentru viață. Devine o amintire, o melancolie, poate un ideal și, în cele mai fericite cazuri, poate să (re)apară fulgurant, cât să ne dăm seama că mai există, că este (încă) o idee *cu cărbunii aprinși*. Cu toate acestea, Emil Cioran ne avertiza că *există inimi în care Dumnezeu nu poate sufla* (sufletești) în care mai există, ea trebuie păstrată în taină, ca o taină, pentru că vederea lumii este pentru ea orbitoare. Inocența are nevoie de o privire spirituală subtilă, de stimulii frumosului și ai binelui, de dimensiuni bivalente și/sau multivalente de manifestare, de protecție providențială.

Ce este/unde este inocența lumii moderne? Sfinții, copiii, nebunii...cei care nu cunosc slăbiciunea, nici păcatul, nici frica. Naivitățile mântuitoare, punctele vulnerabile ale omenirii - inocenții *cred* și le este de ajuns lumea lor care le confiscă devotamentul. Unii cred că inocența *este o formă de nebulie* (Graham Greene) și poate că nu este lipsită de substanță această afirmație dacă ne gândim la ideologiile distructive, la integrism/radicalism, la fanatismul religios. O controversă recentă a fost creată în jurul unui lung-metraj, filmul lui Sam Bacile (*Inocența musulmanilor*) care focalizează *inocența unei lumi furioase* în care ideile critice, utopice, extreme, devin contraargumentele (de) la frontiera vieții. Adevărata inocență este un ideal riguros, un vis intangibil sau, poate, un bun uitat printre atâtea altele aruncate în sufletul nostru închis, tot mai închis în sine, ca o cutie a Pandorei, modernă, sofisticată, tot mai greu de deschis. Din păcate, *în lume/în timp*, există parcă o constantă arhetipală a coruperii inocenței, o matrice care perturbă conduita umanității în plan interior și exterior, poate una din acele *imagini primordiale* (innăscute)/ *patterns of behaviour* despre care vorbea Jung. Dar, lumea este/trebuie să fie un *basm*, iar binele este un fluture cu aripi colorate și subțiri. Inocente. Puritate și limpezime în gânduri, în sentimente, în comportament, inocența există pentru unii dintre noi ca o *nostalgie exigentă* și, chiar dacă rămâne pentru mulți (doar) o *viziune*, e singura care *știe* și poate restaura *disciplina* creației. Să fie posibilă (re)întoarcerea (a noastră și a lumii) la inocență? Ar putea fi ea o religie a spiritualizării, o filozofie socială, o artă a mântuirii? Poate (re)întoarcerea la Divinitate?

Nu știm cu certitudine decât că inocența traversează un secol agresiv, în care *întunericul cu adevărat amenințător pentru om*, cum semnala Papa Benedict al XVI-lea, *este faptul că el este capabil să vadă și să caute lucrurile tangibile, materiale, dar nu vede încotro se îndreaptă lumea și de unde vine aceasta...*!

Magda Grigore

IISUS

*Te-ai spălat pe
mâini
nu pentru că așa
strigau cei din față
prin norii Tatălui
învăluit*

*El – un copil găsit
de magi într-o
iesle*

*pentru împărăția
adevărului moarte
nu există*

*vom cunoaște
rolul curat al
surâsului*

*prins în piroanele
imperiului
pe stâlpul aducerii
aminte*

*cu brațele larg
deschise să
cuprindă toate
timpurile*

*ghidul vremii,
respirația turiștilor*

*trebuie să fi fost
puternic*

*sunt numerotate
opririle
Mântuitorului*

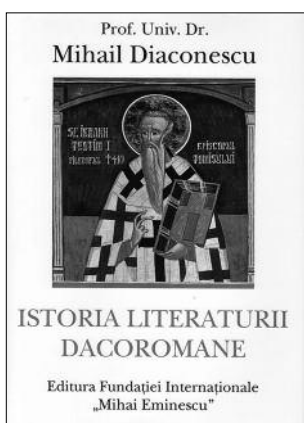
*gărzile cu sulița,
cu buretele oțet
și desigur zarurile
pentru cămașa lui.*

VASILE RODIAN

ISTORIA LITERATURII DACOROMANE (Mihail Diaconescu)

Mihail Diaconescu face o panoramă a evenimentelor, din vechime, de toate calibrele, ce au avut loc în perimetrul european, din care teritoriul dacic face parte efectivă, impunând contribuții majore la împlinirea spirituală specifică a acestuia.

Cu destulă circumspecție autorii noștri de istorii literare își iau îngăduința de a privi dincolo de perioada medievală, considerând că mai înainte de aceasta nu se poate vorbi despre creații beletristice autentice, în accepțiunea de astăzi a conceptului. De regulă un prim capitol este consacrat literaturii populare. Ba, mai mult, unii contestă chiar categoria literaturii vechi, pe care o consideră a conta doar în ordinea scrierilor cu caracter religios, bisericesc. Păguboasă atitudine, în orice caz, atâta vreme cât în antichitate, bunăoară, toate textele, fie ele filosofice, morale, istorice, medicale etc. erau considerate a fi... poetice. Pentru cultura noastră națională, chestiunea stabilirii unor rădăcini de vechime este esențială. Cu atât mai mult cu cât ele există efectiv, atâta doar că acestea trebuie să fie asumate și cercetate cu discernământ și rigoare științifică. E adevărat că strămoșii noștri geto-daci, tracii, nu ne-au lăsat mărturii scrise privind activitatea lor cultural-artistică, într-o limbă proprie. Ceea ce nu înseamnă însă, că ei nu scriau și nu concepeau opere poetice. Cazul regelui Cotys I, este revelator în acest sens. El scria poezii în limba geților, pe care Ovidiu, exilat la Tomis, le-a apreciat, după ce însuși a învățat să citească și să vorbească în această limbă, întreținând cu el relații de... colegialitate artistică în totul îndreptățite. În **Pontice II**, Epistola **Către regele Cotys**, aflăm exprimată limpede admirația-i deplină: „N-ai scris tu însuși versuri? De n-ar fi al tău nume/ În fruntea lor, n-aș zice că le-a făcut un trac./ Orfeu, deci, nu e singur poet pe-aceste locuri/ Bistonia se poate fâli cu-al tău talent” (Traducere de Teodor Naum). Există în antichitatea dacică numeroase personalități care s-au impus chiar într-un context de universalitate, dar venind și până mult încoace prin istoriile zbuciumate ale acestei părți de lume, scriitorii care s-au exprimat în latină, unii în greacă, fiind, într-adevăr, în primul rând fețe bisericești, ceea ce iarăși e important pentru atestarea creștinătății noastre, cu care am răzbit prin puhoaiile năvălirilor atâtor popoare barbare ce s-au peregrinat pe teritoriile danubiano pontice. Asupra contribuției acestora s-au oprit, cu folos, de-a lungul anilor, e drept, oarecum rapsodic, personalități de prim rang ale istoriografiei, teologiei și literaturii, de la Dimitrie Cantemir la Petru Maior sau Gheorghe Șincai, unii având preocupări concrete în a edita vechile texte (Episcopul Melchisedec Ștefănescu, Ghenadie I. Enăceanu) iar în secolul al XIX-lea mai sistematic s-au ocupat Gheorghe Zottu, Gherasim Timuș, Constantin I. Erbiceanu și, mai cu seamă în secolul trecut, Vasile Pârvan, Nicolae Iorga sau Sextil Pușcariu, cel care și impune terminologia adecvată: *epoca străromână* („Epoca aceasta, când limba română nu se divizase încă în dialectele de astăzi și când cele mai caracteristice inovații luaseră ființă, o numim *epoca străromână*”). Între cei care s-au preocupat de aceste vestigii cultural/literare se numără Alexandru Filipașcu, Ioan G. Cosma, Alexandru Rosetti, H. Mihăescu. I.I. Russu și încă alții, până la Dumitru Stăniloae, Nicolae Corneanu, Antonie Plămădeală, Nestor Vornicescu, Mircea Păcurariu, Cicerone Poghir, Ion Rotaru și alții. Deloc de neglijat aceste contribuții, numai că o sinteză revelatoare în privința fenomenului ca atare, menită a-l impune cu adevărat conștiinței publice, a lipsit. Iată însă că, în 1999, profesorul Mihail Diaconescu, doctor în științe filologice, profesor la Universitatea din Pitești și la Universitatea „Spiru Haret” din București, cercetător principal la Institutul „G. Călinescu” din capitală, participant la numeroase congrese și colocvii internaționale pe tema literaturii și limbii protoromâne, realizează o monumentală **Istorie**

a literaturii dacoromane, ce cunoaște de curând o nouă ediție, *revăzută și adăugată* (Editura Fundației Internaționale „Mihai Eminescu”, București, 2013), capabilă a integra cu adevărat culturii noastre o vastă operă literar-teologică datorată acelor cărturari/scriitori care s-au născut, au trăit pe teritoriul Daciei, reprezentând-o în lume (Cassiodorus, marele om politic și scriitor, protector al Sfântului Dionisie Smeritul și Areopagitul, la Roma în jurul anilor 530, scrie despre acesta: „Naște încă și astăzi Biserica universală bărbați iluștri, strălucind de podoaba dogmelor adevărate. Căci a fost în zilele noastre călugărul Dionisie, scit de neam, dar după caracter cu totul roman, foarte învățat în amândouă limbile, dovedind prin faptele sale echilibrul sufletesc pe care îl învățase în Cărțile Domnului”) și care trebuie să fie luați în seamă tocmai pentru a demonstra că seminiția noastră își are un trecut spiritual cu nimic mai prejos decât al altor nații (Francezii, bunăoară, nu-și revendică propriei culturi pe toți cei care au trăit și au activat pe teritoriul de azi al țării, indiferent în ce limbă veche s-au exprimat?!). Mihail Diaconescu este ferm în convingerile și demonstrațiile sale privind tezaurul cultural al străvechii noastre istorice. „Un abuz și un fals grosolan – zice domnia sa – este afirmația conform căreia istoria literaturii noastre ar începe doar prin secolul al XVII-lea, eventual prin al XVIII-lea, pe motiv că abia atunci apar în limba română opere ce corespund sensului actual al noțiunii de literatură”. Dar „scrierile autorilor dacoromani însumează creații lirice, epigrafice, acte martirice, demonstrații teologice-dogmatice, polemici, cateheze, dialoguri, imnuri, biograhii exemplare, culegeri paremiologice etc. etc.”, istoria literaturii noastre trebuind a reține din secolele IV-V, „scrierile unor autori dacoromani eterodocși, care au polemizat public cu Sfântul Ambrozio de Milano”, ca să nu mai vorbim că Sfântul Niceta de Remesia (cca.340-cca.420) care este „unul dintre cei mai importanți scriitori dacoromani, personalitate ilustră a Școlii Literare de la Dunărea de Jos, misionar, teolog, muzicolog, imnograf, autorul capodoperei **Te Deum Laudamus**, considerată a fi culmea cea mai înaltă a lirismului creștin din epoca sa”. El a impus „o nouă specia lirică, asemănătoare cu imnul și cu psalmul, dar deosebindu-se de ele prin faptul că elanul mărturisirii este adresat doar lui Dumnezeu”, „expresia lirică de un superlativ rafinement estetic a contribuit la rapida difuzare a imnului nu numai în satele și cetățile strămoșilor noștri dacoromani, ci și în toată lumea creștină”, rostindu-se liturgic până azi: „Pe Tine, Dumnezeule, Te lăudăm. Pe Tine. Doamne, Te mărturisim/ Pe Tine veșnicule Părinte, tot pământul Te cinstește/ Ție toți îngerii, Ție cerurile și toate puterile/ Ție heruvimii și serafimii cu neîncetat glas Ți strigă:/ Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu Savaot!” ș.a.m.d. (Traducerea din latină de Ghenadie Enăceanu). Exemplele sunt numeroase.

Mihail Diaconescu pleacă de la o idee fertilă în procesul de evaluare a acestor scrieri și asumarea lor literaturii: „Istoricul literar este dator să sublinieze consecvent, să analizeze și să explice modul cum se realizează valoarea estetică a acestor creații (...) Valoarea estetică, respectiv arta nu au sens decât într-o strânsă relație cu alte valori (...) Fără a discuta relațiile operelor literare cu autorii lor, modalitățile în care acestea încorporează anumite idei și anumite țeluri în formele artistice pentru care a optat, fără a face referiri geografice, psihologice, sociale, politice, instituționale, istorice, axiologice și spirituale, discuțiile estetice și, în mod deosebit, cele despre *literaritatea* unor texte sunt lipsite de sens, oricât de rafinate și de eficiente ar fi

instrumentele de evaluare oferite de poetică, structuralism, semiotică, neoretică, naratologie, stilistică și celelalte discipline care se opresc la *imaneța* textelor”, adăugând: „Valorile pe care scriitorii dacoromani ni le-au lăsat sunt trăite și de noi, pentru că ele ne reprezintă ca popor, ca realitate socio-istorică și spirituală specifică (...) Cu excepția regelui Cotyz I (...) a lui Noster și a geografului Aethicus Histricus, care au fost păgâni, scriitorii epocii literare dacoromane au desfășurat o vastă activitate de teologi creștini militanți, într-o epocă de mari confruntări religioase”. În acest sens, de asumare a contribuției spirituale/culturale și literare, domnia sa își și structurează demersul.

O primă secțiune a tratatului reprezintă, de fapt, o vastă și minuțioasă **Cronologie comentată**, extrem de utilă pentru urmărirea evoluției în timp a fenomenului istoric, în primul rând, petrecut în partea aceasta de lume, și pe care se statuează, în fond, toate faptele culturale, spirituale și de cugetare ideatică, începând cu domnia regelui Burebista „al geto-dacilor”, regatul său întinzându-se „de la Dunărea de mijloc, până la est de fluviul Hyparis (Bug) și țărmul apusean al Mării Negre; din nord, respectiv de la izvoarele fluviilor Hyparis și Tyras (Nistru), până în sud, la culmile Munților Haemus (Balcanii de azi)”, până în actualitatea imediată, respectiv anul 2009 când se consemnează prima încercare de sinteză, remarcabilă, asupra literaturii noastre arhaice, de către Ion Rotaru, într-un capitol aparte: **Scrieri patristice în epoca străromână**, din *Istoria literaturii* sale. Mihail Diaconescu face o panoramă a evenimentelor, din vechime, de toate calibrele, ce au avut loc în perimetrul european, din care teritoriul dacic face parte efectivă, impunând contribuții majore la împlinirea spirituală specifică a acestuia. Mihail Diaconescu punctează, de fiecare dată, cu aplomb și acribie, momentele de conjunctură universală ale tuturor faptelor, așa zis, locale. O a doua secțiune, **Argumentum**, cuprinde referiri judicioase și mereu necesare, la *Contextul istoriografic*, la *Perspectivile și noutatea abordării*, evidențind *Conceptualizarea* și capacitatea de cuprindere a lucrării domniei sale, pentru ca apoi să explicitizeze și să argumenteze modul în care a efectuat periodizarea și în consecință receptarea literaturii dacoromane, vorbind totodată despre genurile și speciile literare cultivate în epocă. Tot aici acordă spații ample tuturor încercărilor de abordare a literaturii dacoromane atât în istoriografia autohtonă cât și în cea europeană, menționând (detaliat) personalități și lucrări științifice referențiale.

Cu secțiunea a treia, se intră propriu-zis în prezentarea și analiza realităților concrete socio/politico/spirituale ale timpului, pe teritoriul numit, sub genericul **Epoca literară dacoromană în perspectivă socio-istorică**. Sunt puse în evidență aspectele specifice ale evoluției demografice, dezvoltarea instituțiilor, marcarea existenței bibliotecilor (cu scriitorii lor, cu școlile din mănăstiri), organizarea și participarea la diversele sinoade, organizarea armatei (legiunile, unitățile romane alcătuite din etnici traco-geto-daci), împărății romani de origine traco-geto-dacică (începând cu *Regalianus*, apoi Marcus Acilius Aureolus ș.c.l.), acordând atenție aparte contextului socio/militar și socio/spiritual al literaturii dacoromane. Sunt luate în vedere creațiile lirice epigrafice dedicate legionarilor romani, textele actelor martirice dar e caracterizată și flota, sunt menționate orașele, apoi sunt abordate chestiuni legate de integrarea unor „migratori” în societatea dacoromană (goții) ș.a.

Secțiunea a patra stă sub genericul **Literatura getică**. O primă discuție se poartă în jurul ideologiei literare și a etapelor premergătoare constituirii acestei literaturi, premisele ei istorice, în cetățile din Dacia Pontică (Scythia Minor). „Unii dintre intelectualii care au trăit în cetățile grecești din Dacia Pontică – menționează istoricul literar – s-au afirmat ca mari erudiți”. Aceștia au fost educați în școlile elenice de pe malul Mării Negre (Histria, Callatis, Tomis). Astfel, Demetrios din Callatis (sec. III î.Hr.) este autor a 20 de volume de studii geografice și istorice despre Europa și Asia. La Callatis s-a născut Heraceides Lembos (sec. II î.Hr.), devenit funcționar în Egipt, autor a mai multor opere scrise, între care **Viața lui Arhimede** și un tratat filosofic: **Raționamentul lembeutic**. Satyros din Callatis se ilustrează în sec. al III-lea î.Hr. prin cultivarea genului istoric etc. Desigur, figura proeminentă de literat/scriitor este cea a regelui Cotys I. (Din păcate, scrierile sale nu s-au păstrat). În școlile din Dacia Romană, grămăticii „preparau pe discipoli să treacă la studiul sistematic al retoricii, caracteristic învățământului superior, de tip universitar”. Sunt urmărite așadar, preocupările de retorică în scrierile cu precădere latinești („autorii dacoromani au scris mai ales în latină”); autorii dacoromani trăiesc și activează pe plan literar într-o etapă istorică marcată de disputele teologico-filosofice. Una dintre acestea privește *Logosul*. Figura cea mai marcantă în epocă fiind cea a Sfântului Niceta de Remesiana, trăitor între anii 340-420, în Dacia Mediterranea. Acesta face o clasificare a tuturor cântărilor utilizate în mediile creștine din epoca dacoromană (**De psalmodiae bono**).

Literatura cultă în epoca geto-dacă este reprezentată la cote înalte de către Regele Cotyz I, care a domnit peste teritoriile dintre Dunăre și Marea Neagră („Dobrogea românească de azi”). Mihail Diaconescu urmărește îndeaproape relația acestuia cu Ovidiu (43 î.Hr.-18 d.Hr.), marele exilat de la Tomis, cărui îi consacră, de asemenea, pagini analitice și comparatiste în totul remarcabile, urmărind cum realitățile locale sunt reflectate în opera poetică a acestuia.

O secțiune, a cincea, este consacrată autorilor păgâni de la începutul erei creștine (se cunosc numeroase texte epigrafice din această perioadă care „conțin compuneri versificate /.../ versuri funerare compuse de poeți amatori necunoscuți” dar care urmau modele artistice de largă circulație în Imperiu). O frumoasă inscripție poetică datează din sec. al III-lea, de la Romula (azi jud. Olt), din care cităm, în traducerea lui Ștefan Bezdechi: „Trăit-a el ani patruzeci, în cinste deplină/ Și datorită împlinindu-și, de slavă și rang avu parte./ Și iată că eu, Gemellina, de pietate pătrunsă./ Soțului vrednic măhnită-i durai cu copiii lăcașul/ Între tufișuri de viță și desfătătoare verdeață/ Unde stufoasele ramuri l-acopâr cu umbra lor deasă./ Urează-i, drumeț călător, să-i fie țărâna ușoară”.

Pentru prima dată în istoria noastră literară Mihail Diaconescu realizează portrete analitice ale scriitorilor acestei epoci protoromâne. Primul autor cult pe care „spațiul dacoroman l-a impus în literatură” este Gaius Noster, un dac romanizat, născut „pe la 105-110” pe teritoriul de la Dunărea de Jos. A activat ca sclav în serviciul împăratului Hadrian (117-138), scriind lucrări cu caracter juridic: **De testamentis**; **De legatis**; **De tutelis** ș.a., ce ating o glorie postumă strălucită. Un altul, Aethicus Histricus (născut în a doua jumătate a sec. al V-lea, în Dobrogea de azi), geograf (**Cosmographia**) și memorialist, a alcătuit un alfabet propriu („geto/dacii scriau cu semne grafice grecești și latine”), format din 22 litere, cunoscut azi sub numele de *alfabetul Aethicus*.

Secțiunea a șasea, cea mai amplă și cea mai substanțială, este consacrată începuturilor literaturii creștine. Aici se impun numeroase figuri de iluștri învățați, teologi și literați deopotrivă, Mihail Diaconescu acordând atenție primordială contribuției Sfântului Apostol

Andrei, a cărui prezență în Dacia Pontică a fost una esențială pentru creștinarea populației din această zonă. De asemenea, se reține contribuția Sfântului Apostol Pavel, ai cărui discipoli au contribuit la fondarea *creștinismului românesc*, „preroman și preoccidental”. Principala consecință literară a încreștinării locuitorilor din ținuturile dacoromane a fost „aparitia unui mare număr de scrieri originale cu caracter doctrinar, sapiențial, apologetic, biografic, cultic, exegetic, misionar, liric, muzical, omiletic, polemic, care au contribuit într-o măsură decisivă la realizarea profilului spiritual al poporului nostru”. Una din formele reprezentative pentru literatura produsă aici în acea vreme este *actul martiric*, „formă narativă de mică întindere. El aspiră să fie o mărturie autentică cu privire la viața, faptele, disputele religioase, persecuția pe care a suferit-o și moartea unui mărturisitor consecvent al noii credințe”. Sunt autentice pagini epice, evocatoare. Analiza amplă a **Actului martiric al Sfinților Epictet și Astion de la Halmyris**, pune în evidență realele calități artistice ale scrierii. Încă și mai interesant, sub aspect documentar, literar și lingvistic se dovedește a fi **Actul martiric al Sfântului Irineu**, episcop de Sirmium. De o valoare „excepțională” este **Actul martiric al Sfântului Darius de la Axiopolis**. Cel mai cunoscut însă, care s-a impus în contextul european, este **Actul martiric al Sfântului Sava de la Buzău**. Mihail Diaconescu prezintă pe larg personalitatea Sf. Sava de la Buzău, miracolele săvârșite de acesta, precum și solidaritatea sătenilor în fața prigonirii lui, concluzionând: „Actul martiric al Sfântului Sava de la Buzău este una dintre cele mai importante opere care ni s-au păstrat din epoca literară dacoromană. Conținutul său moral-creștin, amănunțele biografice și portretistice pe care le conține, datele sociale, instituționale și religioase pe care le oferă în legătură cu strămoșii noștri buzoieni din a doua jumătate a secolului al IV-lea, fac din această operă o sursă istorică de excepțională valoare”.

Sistematizând materialul, Mihail Diaconescu vorbește despre o Școală literară la Tomis. Acesteia îi consacră întregul capitol al VII-lea. „Școala literară de la Tomis, afirmată la finele secolului al IV-lea până la începutul secolului al VII-lea” legitimează existența „scriitorilor sciți”, între care se prenumără Sfântul Theotim I Filozoful, Episcopul Tomisului (392- după 403), Episcopul Ioan de Tomis (înainte de 448), Episcopul Theotim al II-lea de Tomis (în jurul anului 458), Arhiepiscopul și Mitropolitul Valentinian de Tomis (înainte de 549, până după 553). Aceștia li se adaugă intelectuali din gruparea *monahilor sciți* de la începutul sec. al VI-lea (cum este Leontius Byzantinus, 485-542) dar și Sfântul Ioan Cassian (cca.360-435), sau Sfântul Dionisie Smeritul și Areopagitul (470-545). Consecințele activității acestora fiind multiple și importante „în viața poporului nostru și în evoluția spirituală și universală”. Fără îndoială, această Școală de la Tomis se consacră, înainte de toate, prin lucrări în ordine religioasă, ceea ce este iarăși extrem de important pentru istoria creștinismului pe teritoriul României de azi. Sunt prezentați astfel, în crochiuri portretistice, Sfântul Bretonion, Episcopul Tomisului (născut în Dobrogea, la finele sec. al IV-lea), scriitor bisericesc și biograf, autor al **Actului martiric al Sfântului Sava de la Buzău**; Sf. Theotim I. Filosoful (născut în Dobrogea, înainte de mijlocul sec. al IV-lea), moralist și misionar, unul dintre importanții apărători ai Sf. Ioan Gură de Aur la Sinodul de la Stejar (403), contestând acuzele doctrinare privind concesiile origenismului, ce i se aduceau acestuia. Este autor al unor dialoguri morale și predici pe care le-a ținut în limba geto-dacă; Sfântul Ioan Cassian („Cassianus natione Scythia”, cum afirmă Genadius al Marsiliei, unul din discipolii săi), teolog dogmatic, „una dintre cele mai ilustre personalități intelectuale din epoca dacoromană și din întreaga evoluție a literaturii europene și universale”, autor al unor

celebre **Conlationes**, în care, alături de texte biblice sunt citați frecvent autori ca Vergilius, Cicero, Horatius, Salustius, Ovidius ș.a. Mihail Diaconescu analizează stilul acestor scrieri („stil direct”, „seducție estetică”), între care **De incantatione Domini. Contra Nestorium** (operă teologică polemică prin excelență); Episcopul Ioan de Tomis, din ale cărui opere se păstrează fragmente în manuscrisele latine aflate la Oxford. Un loc aparte îi este rezervat, cu bună dreptate, Sfântului Dionisie Smeritul și Areopagitul, fără îndoială „un geniu” (născut în Dobrogea în jurul anului 470), considerat „părintele misticii creștine”, cu ample considerații privind frumosul, în perspectivă estetică. De reținut, pentru justificarea unei istorii a literaturii autorilor aparținând spațiului Daciei, o afirmație a acestuia din **Prefața** către *venerabilii domni și frați, preaiubiții Ioan și Leontiu*: „Poate pare un lucru nou celor neștiutori că Scythia, care se arată îngrozitoare prin frig și în același timp prin barbari, a crescut bărbați plini de căldură și minunați prin blândețea purtării. Că lucrul stă așa, eu îl știu nu numai printr-o cunoaștere din naștere, ci mi l-a arătat și experiența. Se cunoaște că acolo (în Scythia Minor), într-o comunitate pământescă deschisă (*ezposita terrana congregatio*), am fost renăscut cu harul lui Dumnezeu prin Taina botezului și am fost învrednicit să văd viața cerească în trup fragil a Prea Fericiților Părinți, cu care acea regiune se slăvește ca de o rodie duhovnicească deosebită”. Capitole substanțiale sunt consacrate vieții și operelor unora ca Ioan Maxentius (sec. al V-lea), aparținând grupării „monahilor sciți”; Leontius Byzantinus (născut în Dobrogea), fondator al scolasticii în filosofia bizantină, amplu comentat pe linia lucrărilor sale filosofice; Valentinianus de Tomis (născut în Dacia Pontică la începutul sec. al VI-lea). Aparte este tratată Școala literară de la Dunărea de Jos, cu ample dispute între ortodocși și ereticii arieni. Se reține aici figura lui Laurentius Mellifluus de Novae (născut în Moesia Inferior, la mijlocul sec. al IV-lea), autor de omilii celebre; Sfântul Niceta de Remesiana (născut în Dacia Mediterranea, pe la 338-340), autor a numeroase scrieri cu caracter misionar, autor al capodoperei religioase **Te Deum laudamus**, care „exprimă caracterul doxologic al culturii și teologiei creștine”. O altă secțiune amplă este cea în care sunt prezentați scriitorii eterodocși de la Dunărea de Jos (Auxentius de Durostorum; Episcopul Palladius de Ratiaria; Episcopul Secundianus de Singidunum), precum și un eterodox revenit la ortodoxie: Germinius de Sirmium. Între migrațiile romanizate îl aflăm pe scriitorul și istoricul Iordanes (născut în Dacia Pontică, spre finele sec. al V-lea). În fine, sunt tratate aspecte ale limbii și stilului în operele literare dacoromane precum și modul în care literatura dacoromană aparține patrimoniului național și universal.

Construcție monumentală, **Istoria literaturii Dacoromane**, datorată profesorului Mihail Diaconescu, se dovedește a fi o întreprindere pe cât de ambițioasă pe atât de temeinic elaborată, împingând izvoarele culturii noastre naționale, cu îndreptățire, până în zona lor antică, străveche, recuperând astfel pentru spiritualitatea românească o producție literară imensă care chiar dacă a fost scrisă în limba latină, ea a exprimat, în fapt, fondul sufletesc autohton. Nu ne-au rămas inscripții (texte) elaborate în limba dacică dar originarii daci au avut acces la marea cultură universală, prin chemarea creștină, scriind și vorbind lumii în latină (uneori și în greacă) și de aceea avem toată îndreptățirea să ne asumăm acest tezaur de înțelepciune (religiosă, cu atât mai bine!), căci prin el seminția din care ne tragem se legitimează în lume ca un popor care a avut din totdeauna mari disponibilități de creație și de gândire, cu nimic mai prejos decât alte popoare ce-și fac din trecutul antichității lor un titlu de glorie.

Construcție monumentală, Istoria literaturii Dacoromane, datorată profesorului Mihail Diaconescu, se dovedește a fi o întreprindere pe cât de ambițioasă pe atât de temeinic elaborată, împingând izvoarele culturii noastre naționale, cu îndreptățire, până în zona lor antică, străveche, recuperând astfel pentru spiritualitatea românească o producție literară imensă care chiar dacă a fost scrisă în limba latină, ea a exprimat, în fapt, fondul sufletesc autohton.

Pe marginea unui inedit Pretext cehovian

...în una dintre ultimele file ale acestui Pretext cehovian, se strecoară și unul din posibilele prenume, pe care le va fi avut, probabil, în mod real, celebra de acum Chérisson.

Înainte de a face un prim pas în prezentarea acestui *Pretext cehovian*, poate că ar fi mai bine să ne întrebăm dacă Perpessicius ne oferă, în cadrele sale, numai un simplu *Jurnal silvestru*, după cum ne încredințează încă din subtitlul pe care i-l dă, sau, apelând la o asemenea formulă, el nu face, în fond, decât să-și mascheze adevăratele intenții pe care le are ca prozator. Căci, deși își structurează însemnările pe un astfel de tipar narativ, criticul nu intenționează nici pe departe să-și restrângă eforturile doar la înregistrarea unor întâmplări mai mult ori mai puțin caracteristice pentru un om aflat în concediu estival. De aceea, cu toate că lasă impresia că e preocupat de mediul în care temporar s-a instalat, el trece, aproape de fiecare dată, dincolo de faptul cotidian, pe care, în datele lui primare, l-a consemnat, pentru a scoate la suprafață o poveste de dragoste în care se simte profund implicat. Iar dacă ține s-o pună în

evidență, o face și pentru că, nefiind una de toate zilele, Perpessicius vrea să se explice, prin intermediul ei, dar și să o înțeleagă mai bine pe femeia de care pare a fi până peste cap îndrăgostit.

Recurgând la o modalitate epică, pe care am putea-o regăsi nu doar la noi, ci și în spațiul altor literaturi, el ne pune, astfel, în fața unui mic roman sentimental, asemănător cu atâtea altele câte s-au ivit și se vor mai ivi pe orice meridian al pământului. Și spunem asta, pentru că mai toate se lasă traversate de aceleași pasiuni, dar și de aceleași obsedante întrebări și neliniști, ori de câte ori protagoniștii acestora se întâlnesc prea târziu pentru a mai putea spera că destinele lor au cu adevărat o șansă de a se împlini. Așa cum se întâmplă și în acest *Pretext cehovian*, în care se face resimțit același omenesc regret pe care și Goethe îl făcuse altădată auzit în a sa *Elegie de la Marienbad*.

Căci, chiar dacă sufletește va fi fost dispus să reacționeze ca un tânăr, Perpessicius trecuse, totuși, binișor, în 1950, de acel mijloc al vieții despre care vorbise cândva și Dante în capodopera sa, ca să nu-și dea, până la urmă, seama că la cei aproape șaizeci de ani, câți avea în acel moment, nu putea să fie un competitor real la inima unei femei care n-avea, se pare, nici jumătate din vârsta sa. Ca să nu mai spunem că eforturile acestui cam toamnăc îndrăgostit aveau puține șanse de reușită cât timp ființa adorată mai era și gardată de un om (probabil amant) care ținea să n-o scape din ochi!

Cei doi tineri lucrau, de altfel, la Biblioteca Academiei, care era și pentru critic un loc de muncă, la care se reîntorcea mereu și pentru că aici urma să își continue opera de editor al creației eminesciene, dar și fiindcă în acest așezământ de cultură avea uneori prilejul să redevină, în prezența unor frumoase fături feminine, același incurabil sentimental. Așa cum i se întâmplase și acum, când o întâlnește pe „custoda” din Sala Manuscriselor.

Iar ca s-o scoatem din anonim, îi vom spune, la rândul nostru, Chérisson, așa cum o numea și Perpessicius în paginile acestui, încă necunoscut *Pretext cehovian*, pentru a nu fi astfel obligat să-i dezvăluie adevărata identitate. Ea a rămas, până acum, și pentru noi un mister, cu toate că, printre rândurile amintitului „jurnal silvestru”, criticul pare să fi lăsat intenționat suficiente amănunte ca să-i putem creiona, fie și în date sumare, un posibil profil uman și intelectual.

Tânăra și, mai mult ca sigur, frumoasa custodă era de prin partea de nord a Moldovei, dacă e să dăm credit unei precizări, aparent involuntare, pe care o făcea Perpessicius atunci când îi reamintea prietenei sale că i-a rămas datoare cu un „rest de biografie suceveană”. Cum o asemenea informație constituie deocamdată și singurul element de la care s-ar putea porni în reconstituirea propriei biografii, nu ne rămâne decât să ne imaginăm care vor fi fost celelalte date care ar fi urmat să-i completeze fișa personală până în clipa realizării sale sub raport uman și intelectual. Căci Chérisson absolvise, prin ani, și o facultate, care nu putea fi decât una de profil filologic sau istoric, de vreme ce serviciul îi impunea și descifrarea unor texte vechi, scrise în chirilice, după cum lasă să se înțeleagă criticul vorbind despre preocupările ei. În sfera lor se înscriau, probabil, și încercările acesteia de a-și apropia condiția de prozatoare, întrucât printre proiectele de care lua act criticul pare să fi figurat și un

roman istoric la care iubita sa lucra.

Să mai adăugăm și faptul că ne găsim și în fața unei pasionate cititoare de literatură, dar și a unei bune cunoscătoare a operei lui Cehov. O atestă și însemnarea pe care ea o face pe una din contrapaginile „jurnalului silvestru” compus de Perpessicius. E, de fapt, o delimitare, dar și o discretă imputare, întrucât criticul, în opinia lui Chérisson, avea prea mult tendința să vadă, în relația lor, o pasiune de natură cehoviană. De aceea îi va și spune că ea nu își găsește corespondentul necesar în nici una dintre eroinele scriitorului rus. După cum îi va aminti că nici el n-ar trebui să se creadă vreun Trigorin.

Precizarea pare să fie făcută prin 1953 și este de natură să accentueze, într-un fel, ideea pe care o enunțasem încă din primele rânduri ale acestor însemnări, idee potrivit căreia aveam toate motivele să credem că acest *Pretext cehovian* este mai mult decât un simplu jurnal de vacanță. Căci, pornind de la o realitate palpabilă, criticul ne pune, de fapt, în fața unei ample povestiri în care se impune el însuși ca protagonist. Procedând astfel, Perpessicius probabil că nici nu-și dădea seama, în acei ani, cât de modern sau, mai degrabă, cât de transmodern era, ca să folosim un concept mai adecvat unei astfel de proze. Concept pe care l-a pus în circulație, în ultimii ani, Theodor Codreanu, dându-i și o motivare teoretică pe măsura importanței pe care o are în ordine estetică.

În fine, poate că ar mai trebui să spunem că, în una dintre ultimele file ale acestui *Pretext cehovian*, se strecoară și unul din posibilele prenume, pe care le va fi avut, probabil, în mod real, celebra de acum Chérisson. Prenume pe care aceasta se pare că nu-l prea agreea, cu toate că Elena, în opinia criticului, era „un nume de zile mari, împărătești”. Mai rămânea doar să deducă, din el, „și un cuvânt mai familiar, pentru relațiile cotidiene”. Dar acesta era, desigur, un lucru mărunț, pentru care urma să-i ceară, totuși, „acordul la prima ocazie”.

Pentru ca, „Joi, 24 august” 1950, Perpessicius să ne aducă aminte că „De câteva zile” simte „nevoia” de a găsi și un alt nume pentru aceea pe care o iubea. „Chérisson nu-mi displace - îi va spune el acesteia - cu atât mai mult, cu cât ești, una peste alta, un scump ariciu cu ghimpi instantanei, și cu cât m-am învățat cu el: l-am spus și pădurii, l-am gravat în vreo două rânduri și pe nisipul aleilor, în văzul lumii și desigur pe două rânduri ca o adevărată inscripție tumulară: CHÉRISSON, dar porecla e oricum un nume de război. Și în sihăstria mea de aici sunt mai curând un partizan al păcii și al buneii învoiri dintre oameni. Sunt după aceea minute de șoaptă și de răcoare când aș vrea să te chem pe numele tău de adevărat, nu al fantasmelor pe care am investit-o cu un nume fantezist și mă surprind spunându-ți cu simplitate și puțin sfios: Elena. Da, Elena nu-mi displace și dacă în începuturile prieteniei noastre simțeam nevoia să-l trec prin Ronsard și prin Homer - de astă dată înțeleg că numele e numai al tău și că te reprezintă cu strălucire, puțin solemn, puțin distant, dar așteptând parcă să dăm la o parte faldurii ce te drapează atât de perfect și să încep număratoarea constelațiilor...”. E modul de a reacționa al unui visător decis să iasă mai totdeauna din sfera constrângătoare a vieții zilnice, pentru a ancora într-un spațiu imaginar, construit pe calapodul propriilor dorințe și așteptări.

(fragment din eseul cu același titlu)

Florian Silișteanu

Din cana cu păsări câinele lui celălalt

a venit să latre lunii dinspre duminicatul lumii
a rupt lanțul la amiază când dădea spre bobotează a lins apa de pe nori și -a plecat urlând a pâine până mâine - biata pâine

vineri după joia mare a sunat la sunătoare
lanțul rupt de rupătoare
se rugau doar zalele ce-nchinau picioarele
faceau nodul zilei cruce
și distanța se usca - biată mama maica mea

apoi pe la prânzul stelei a sosit și umbra
stelei și-atunci steaua s-a uscat și-a lătrat până
spre sat și din sat fugeau bărbații și din ei spre
moarte tații și din ea doar fluiera
însetată setea mea - biata apă se-nseta

au invitat la masă numai rochii de mireasă
și au pus inel la picior de porumbel
au scris cu creionul chimic azi nu vindem e
cu cântec avem inventar în pântec
și-uite așa până spre seară câinele din
călimară s-a întors beat de secundă - să mă
tundă

sacrameto, usa - 30 martie 2014